

150 anys de Colònies Industrials a Catalunya

Presentació

El 21 de novembre de 1885 es va promulgar la llei que donava privilegis fiscals a negocis privats que s'establissin de nou en zones rurals. Aquest any 2005 commemorem el 150è aniversari d'aquesta promulgació. Gràcies a aquesta llei, malgrat estar orientada a fomentar l'establiment de nous assentaments agrícoles, va servir a Catalunya per la creació de les primeres colònies industrials que s'establiren al costat dels rius Llobregat, Ter i Cardener. Aquest fet a motivat que un grup de persones i entitats estigui impulsant un ampli programa d'actes per a poder commemorar aquest any el "150è aniversari de les Colònies Industrials de Catalunya".

L'objectiu d'aquesta efemèride, a part de la celebració d'una sèrie d'actes institucionals i lúdics, també persegueix una sèrie de finalitats prou importants i que expliquem tot seguit:

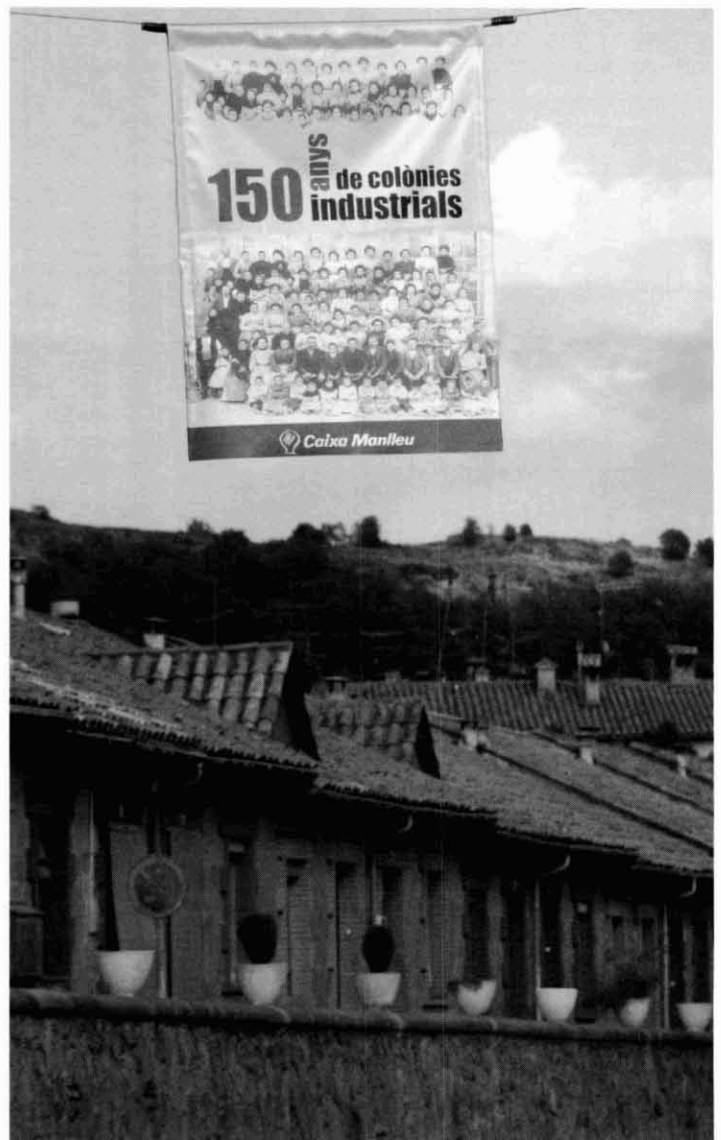
- Donar a conèixer al conjunt de la població del nostre País, el paper que aquests nuclis han tingut en la història més recent de Catalunya i reivindicar el seu paper de conjunts urbanístics singulars que cal preservar com a patrimoni industrial de Catalunya.
- Promoure el reconeixement del paper tan important que van tenir dins del procés de la revolució industrial que va viure Catalunya en el segle XIX. Sens dubte, el teixit de les colònies industrials és l'element més singular i representatiu de la transformació que va tenir lloc a Catalunya i que va ser objecte de l'admiració i respecte de la resta de l'Estat.
- Retre homenatge a totes les persones que van fer possible aquest procés. Per una banda, els treballadors, principals protago-

nistes, que amb el seu esforç i sacrifici van fer possible la consolidació de les colònies, tot suportant un procés d'adaptació des del món rural a l'industrial. Per altra banda, també cal valorar l'empenta d'uns empresaris, la majoria del propi territori, que amb unes grans dosis d'il·lusió, d'energia, d'esperit d'aventura i de disposició a assumir riscos, van ser capaços de transformar la fisonomia de la Catalunya interior.

- Aglutinar totes les persones i entitats que comparteixen els mateixos sentiments envers el fet de les Colònies Industrials, i així, treballant d'una forma més cohesionada, es podrà ser més efectiu en la lluita per la preservació d'aquests conjunts urbanístics i en la seva revaloració econòmica, cultural i social.
- Sensibilitzar la societat en general envers la importància del fet històric de les Colònies Industrials, però també de les seves possibilitats de cara al futur, tant des del punt de vista turístic, econòmic, cultural i residencial.
- Posar en relleu la importància de la llei que dona motiu a aquesta commemoració. La promulgació de la Llei de Colònies ha estat el fet, en tota la història de Catalunya, que més ha contribuït a un cert equilibri territorial. Sense aquesta llei, la Catalunya interior encara estaria molt més desequilibrada respecte a la Catalunya del litoral. És una llei que no cal oblidar i que pot ser exemple, situat en un nou context, per accions estratègiques de govern.

Els promotors

L'Associació del Museu de la Ciència i de la Tècnica i d'Arqueologia Industrial de Catalunya ha estat la impulsora de la iniciativa.

La colònia de Borgonyà (Sant Vicenç de Torelló) amb la banderola dels 150 Anys.

FOTO ÀNGEL MIRALDA, ARXIU PARC FLUVIAL DEL LLOBREGAT

El 16 de desembre de 2004 al Col·legi d'Enginyers Industrials de Catalunya va promoure l'acte de presentació i promulgació, el 2005, com a Any de les Colònies Industrials de Catalunya. L'acte va estar presidit pel Sr. Joan Ganyet, Director General d'Arquitectura i Paisatge, en representació del President de la Generalitat de Catalunya, i pel Sr. Josep Ramon Mora, Subdelegat del Govern de la Generalitat a la Catalunya Central.

En l'organització es compta amb la col·laboració del Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya, el Museu Industrial del Ter de Manlleu, el Museu de les Mines de Cercs, la Federació de les Associacions de Veïns del Baix Berguedà, i els Consorcis següents: Parc Fluvial-Colònies del Llobregat, Paisatges del Ter, Alba-Ter, Desenvolupament del Ripollès, Promoció Turística del Cardener i Turisme del Baix Llobregat.

També té el recolzament de molts dels ajuntaments que en el seu terme municipal tenen alguna colònia industrial, així com de moltes de les associacions de veïns constituïdes en les colònies. Després de la presentació que es va fer a Barcelona, han tingut lloc una sèrie d'actes dels quals destacariem les presentacions que s'han fet a cadascuna de les conques del Ter, Llobregat i Cardener.

Presentació a la conca del Ter

El dia 25 de febrer va tenir lloc, al Museu Industrial del Ter de Manlleu, la Presentació del 150è aniversari de les Colònies Industrials de Catalunya adreçada a la conca del Ter. En la part institucional de l'acte van intervenir el Sr. Josep Alabern, com a president de l'Associació del Museu de la Ciència i de la Tècnica i d'Arqueologia Industrial de Catalunya; la Sra. Maria Àngela Estruch, alcaldessa de Navàs, en representació de les entitats organitzadores i de les colònies industrials de la conca del Llobregat; i del Sr. Pere Prat, alcalde de Manlleu i president de la Fundació del Museu Industrial del Ter, en representació de les colònies industrials del Ter.

En la part més divulgativa de l'acte, varem comptar amb la participació de la historiadora Rosa Serra, que va explicar el fenomen de les colònies industrials a nivell de Catalunya, i de l'historiador Emili Bayon que va fer un repàs de la implantació de les colònies i de les fàbriques de riu al llarg del Ter. Les dues conferències varen tenir mol bona acceptació per part de les més de cent cinquanta persones que assistiren a l'acte; abans de començar es va aprofitar per fer una visita comentada al Museu Industrial del Ter per

més de la quarantena de persones que venien de la conca del Llobregat i que visitaven per primera vegada el Museu.

Presentació a la conca del Llobregat

El dia 18 de març va tenir lloc, a l'Església Vella de Gironella, la Presentació del 150è aniversari de les Colònies Industrials de Catalunya adreçada a la conca del Llobregat. En la part institucional de l'acte van intervenir el Sr. Ramon Costa, alcalde de Gironella, com a amfitrió de l'acte; el Sr. Ramon Llobet, conseller de cultura del Consell Comarcal del Berguedà, en representació de les colònies del Llobregat; el Sr. Pere Prat, alcalde de Manlleu, en representació de les colònies del Ter; el Sr. Josep Alabern, president de l'Associació del Museu de la Ciència i de la Tècnica i d'Arqueologia Industrial de Catalunya, en representació de les entitats organitzadores; el Sr. Eusebi Casanelles, director del Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya, en representació de la Consellera de Cultura de la Generalitat, i el Sr. Josep Ramon Mora subdelegat del Govern de la Generalitat a la Catalunya Central.

Oficina d'Informació i Turisme i seu del Parc Fluvial-Colònies del Llobregat.

ARXIU PARC FLUVIAL DEL LLOBREGAT

Acte de Presentació al Col·legi d'Enginyers Industrials de Barcelona, el 16 de desembre de 2004, presidit pel Sr. Joan Ganyet, Director General d'Arquitectura i Paisatge, en representació del President de la Generalitat de Catalunya.

ARXIU PARC FLUVIAL DEL LLOBREGAT

En la part més acadèmica van intervenir l'escriptor Ramon Soler, que està treballant en un llibre sobre la colònia de Viladomiu Nou, i la historiadora Rosa Serra. Van ser dues conferències molt documentades, però a la vegada molt entretingudes, que van despertar l'interès del nombrós públic assistent. També es va projectar l'audiovisual que s'ha fet amb motiu dels 150 anys de Colònies Industrials a Catalunya i que mostra unes magnífiques imatges de les colònies del Ter, Llobregat i Cardener. En aquest audiovisual posa la veu Arcadi Alibés, periodista de TV3 i lligat a la colònia de l'Ametlla de Merola.

Presentació a la conca del Cardener

El dia 8 d'abril va tenir lloc, al teatre de la colònia de Palà de Torroella, la Presentació del 150è aniversari de les Colònies Industrials de Catalunya adreçada a la conca del Cardener. El lloc era molt agradable, ja que es tracta de l'antic teatre de la colònia que ha estat restaurat recentment per l'Ajuntament de Navàs al qual pertany la colònia de Palà de Torroella. Aquesta restauració s'ha fet respectant l'estructura i decoració original del teatre.

Abans de l'acte es va fer un recorregut per colònies del Cardener tot visitant indústries que s'han instal·lat als antics edificis fabrils de les colònies. La comitiva estava presidida per l'hble. Sr. Josep Rañé i Blasco, conseller de Treball i Indústria de la Generalitat de Catalunya, que es desplaçava al Cardener per assistir a l'acte de la Presentació del 150è aniversari de les Colònies Industrials de Catalunya. Es va visitar un centre de noves tecnologies a Callús, on el seu alcalde, Sr. David Aaron, ens va fer l'explicació. A la colònia Valls de Torroella, terme municipal de Sant Mateu de Bages, es va visitar una moderna indústria acompanyats del Sr. Pere Ribera, alcalde de Sant Mateu de Bages. A la Colònia Palà de Torroella, terme municipal de Navàs, es van visitar tres indústries instal·lades a les antigues naus de la fàbrica, acompanyats per l'alcalde de Navàs, Sra. Maria Àngels Estruch. Durant totes les visites també vam estar acompanyats pel president del Consell Comarcal del Bages, Sr. Ezequiel Martínez.

A l'acte de Presentació del 150è aniversari de les Colònies Industrials de Catalunya van intervenir-hi la Sra. Maria Àngels Estruch, alcaldessa de Navàs, com amfitriona de l'acte; el Sr. Ramon Llobet, conseller de cultura del Consell Comarcal del Berguedà, en representació de les colònies del Llobregat; el Sr. Carles García, director del Museu Industrial del Ter, en representació de les colònies del Ter; el Sr. David Aaron, alcalde de Callús i president del Consorci de Promoció Turística del Cardener, en representació de les colònies del Cardener; i l'Hble. Sr. Josep Rañé i Blasco, conseller de Treball i Indústria de la Generalitat de Catalunya, que presidia l'acte.

En la part més acadèmica van intervenir-hi l'escriptora Ester Llobet, filla de la colònia Palà de Torroella, que va fer una intervenció molt emotiva de la implantació de les colònies industrials al Cardener, i la historiadora Rosa Serra que va donar una visió global i històrica del fenomen de les colònies industrials de Catalunya. L'acte va acabar amb un pìscolabis que ens van oferir els veïns de la colònia Palà de Torroella.

En què consisteix l'Any de les Colònies

La commemoració dels 150 Anys de Colònies Industrials de Catalunya consisteix en un programa molt ampli d'actes, activitats i esdeveniments que tenen lloc a diferents llocs de Catalunya. Partim d'un ric mostrari de festes i actes, que d'una forma més o menys regular ja tenen lloc a les colònies. Afortunadament hi ha moltes colònies que han conservat les seves tradicions i festes populars. Estem parlant de prop d'un centenar de festes i actes que, emmarcats dins de l'Any de les Colònies, constitueixen el fonament de la programació.

A part, s'estan organitzant tot una sèrie d'actes i activitats específics d'aquest Any que complementen la programació bàsica i que donen relleu a la commemoració dels 150 Anys. Aquest conjunt d'accions les podem classificar en la següent tipologia:

- **Actes institucionals.** Pretenen involucrar-hi els represen-

tants institucionals i polítics: Els actes esmentats anteriorment, com el de la proclamació de l'Any de les Colònies, els de presentació a les diferents conques, així com la mateixa constitució del Comitè d'Honor estan en aquesta línia. També estan programats un seguit d'actes fins a final d'Any als quals s'hi ha convidat càrrecs institucionals.

- **Actes lúdics i festius,** amb l'objectiu de fer-hi participar els veïns de les colònies i dels pobles propers. En aquesta línia tenim la Caminada i Pedalada de la Ruta de les Colònies, el Camí Vora Ter, la Ruta Literària de Miquel Martí i Pol, concerts musicals que tenen lloc a diferents colònies com a cal Pons i a la colònia Ymbern o el Pelut, visites guiades a les colònies i excursions a les diferents con-

ques. També cal ressaltar l'acte inicial de l'Any, el primer de gener, que va consistir en una campanya general de totes les esglésies de les colònies.

- **Accions de difusió i comunicació,** per tal de donar a conèixer el fet de les Colònies Industrials de Catalunya al conjunt de la població del nostre País. En aquesta línia tenim publicacions com l'Erol que teniu a les mans, la realització d'un audiovisual, exposicions com la fotogràfica d'en Lluís Casals, penjada de banderoles a colònies i pobles gràcies a la col·laboració de Caixa de Manresa, Caixa de Manlleu i Caixa de Girona, quantitat d'articles de premsa en els principals mitjans de comunicació i en especial les contribucions específiques de Regió 7, El 9 Nou i El Punt. Per acabar l'any tindrem l'exposició de les Colònies Industrials de Catalunya al Palau Robert de Barcelona que es pot fer gràcies a la col·laboració de la Generalitat de Catalunya i que conjuntament amb una sèrie d'actes i activitats que s'organitzen en paral·lel serà una important acció de difusió.

- **Actes de sensibilització,** amb l'objectiu d'arribar a tothom, tant als propis veïns de les colònies per

tal que conservin i transmetin el seu llegat històric, com a nivell de tota la societat a fi que conegui el paper de les colònies en la història del nostre País. En aquesta línia tenim tot un seguit de conferències i xerrades que diferents historiadors han fet durant l'Any en molts indrets de Catalunya. També cal ressaltar tot un seguit de treballs endegats per tal de recuperar material, escrit i gràfic, així com la recuperació de la memòria de persones que han viscut i treballat a les colònies, com és el cas del projecte de Memòria Viva del Cardener i el treball dut a terme per la Dolors Clotet de Regió7 i per associacions de veïns. Els actes d'homenatge a extreballadors que s'han organitzat en algunes colònies contribueixen, sens dubte, a augmentar el grau de sensibilització envers les colònies. Per part de l'Associació del Museu de la Ciència i de la Tècnica i d'Arqueologia Industrial de Catalunya hi ha hagut una contribució significativa com és la col·locació de les plaques identificatives a les colònies que formen part dels Cent Elements del Patrimoni Industrial de Catalunya; aquestes colònies són: Güell, l'Ametlla de Merola, cal Vidal, Viladomiu Nou, Borgonyà, Sant Corneli i Sedó.

Concert que va tenir lloc a la colònia Pons el 17 de juliol, amb la participació de l'Escola Municipal de Música de Puig-reig, dirigida per Ramon Noguera.

FOTO ÀNGEL MIRALDA, ARXIU PARC FLUVIAL DEL LLOBREGAT

• **Accions reivindicatives**, amb la finalitat de fer arribar a les autoritats corresponents, propostes concretes que contribueixen a preservar i reactivar la vida social i econòmica a les colònies. S'organitzen taules de debat amb la participació de tècnics i representants socials, accions de les pròpies associacions de veïns per a demanar mesures de preservació i conservació del patrimoni de les colònies i, que sens dubte, han contribuït a què la Generalitat de Catalunya acordés la redacció del Pla Director Urbanístic de les colònies del Parc Fluvial del Llobregat i que serà una referència per a la resta de colònies de Catalunya.

• **Jornades tècniques**, per tal de millorar els coneixements i ampliar les possibilitats d'actuació en el tractament d'aquest valuós patrimoni. En aquest sentit cal destacar l'intercanvi d'experiències amb representants d'altres situacions semblants com la que va organitzar el Casal d'Europa del Berguedà els dies 17 i 18 de juny amb motiu de les I Jornades Europees sobre Patrimoni Industrial i Miner, i que va comptar amb la participació de representants de Suècia. També cal fer esment del Congrés de Colònies Industrials i Habitatge Obrer a la

Caminada-pedalada de la Ruta de les Colònies que va tenir lloc el 22 de maig.

Un control a cal Pons.

(À. MIRALDA / ARXIU PARC FLUVIAL DEL LLOBR.)

L'Ametlla de Merola (Puig-reig) amb les banderoles dels 150 Anys penjades.

(À. MIRALDA / ARXIU PARC FLUVIAL DEL LLOBR.)

Península Ibèrica que té lloc a Terrassa des del 26 al 29 d'octubre i que està organitzat pel Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya i per la TICCIH (*The International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage*).

La programació d'actes i esdeveniments amb motiu del 150è aniversari de les Colònies Industrials

de Catalunya és molt ampli i a la vegada molt dinàmic. En aquest article en fem esment d'alguns, però n'hi ha molts d'altres que tenen prou rellevància i que en el moment de la redacció del present article no estan suficientment concretats. El programa actualitzat d'actes i esdeveniments es pot consultar en qualsevol moment a www.parcfluvial.org.

Conclusió

Tot els processos que han tingut una incidència significativa en la història han estat associats a un territori, a unes persones i a una motivació. Sense pecar de falsa modestia, esperem que la commemoració del 150è aniversari de les colònies industrials de Catalunya tingui incidència en la història del nostre País. Es donen les circumstàncies adients i tenim el territori que el formen: les conques dels rius Llobregat, Ter i Cardener; tenim les persones, com es demostra en el seguit d'accions que s'han organitzat durant aquest any, així com en la resposta que hi ha hagut. Tenim un motiu que s'ho val, com és el futur d'aquests conjunts urbanístics singulars.

Àngel Miralda Ferré,
enginyer industrial

